	PROCEDURA	Nr: PO-08
	<i>Postępowanie w przypadku zgonu pacjenta</i>	Obowiązuje od dnia: 04.08.2017
		Wydanie: 2
		Strona/Stron 1/5
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. św. Rafała w Czerwonej Górze		

Niniejsza Procedura zastępuje Procedurę nr PM/O-08 wydanie 1 „Postępowanie w przypadku zgonu pacjenta” z dnia 10.05.2006r. W/w dokument traci status obowiązującego i zostaje wycofany z dniem 04.08.2017r.

Spis treści	Strona
1. Cel	2
2. Przedmiot	2
3. Zakres	2
4. Uprawnienia i odpowiedzialność	2
5. Informacje ogólne	2-3
6. Stwierdzenie zgonu pacjenta	3
7. Wystawianie i wydawanie karty zgonu	3
8. Informowanie o zgonie	3-4
9. Tryb postępowania w przypadku zgonu	4-5
10. Dokumenty związane	5
11. Wykaz załączników	5

	Imię i nazwisko	Stanowisko	Data	Podpis
Opracował:	Beata Snochowska	Pełnomocnik ds. Systemu Zarządzania Jakością	01.08.2017	
Sprawdził:	Włodzimierz Karcz	Kierownik Oddziału VI Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej	02.08.2017	
	Grzegorz Piasek	Radca Prawny	03.08.2017	
Zatwierdził:	Marzanna Beltowska - Gołuch	Z ca Dyrektora ds. Administracyjno - Organizacyjnych	04.08.2017	

ZMIANY

l.p.	data wprowadzenia zmiany	oznaczenie zmiany	l.p.	data wprowadzenia zmiany	oznaczenie zmiany

	PROCEDURA	Nr: PO-08
	<i>Postępowanie w przypadku zgonu pacjenta</i>	wydanie 2 z dnia 04.08.2017
		Strona/Stron 2/5
1. Cel:	Procedura została ustanowiona w celu określenia zasad właściwego i zgodnego z przepisami nadrzędnymi postępowania w przypadku śmierci pacjenta leczonego w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym im. św. Rafała w Czerwonej Górze.	
2. Przedmiot:	Przedmiotem Procedury jest tryb postępowania po śmierci pacjenta. Procedura określa: <ol style="list-style-type: none"> 1. Zasady stwierdzania i dokumentowania zgonu. 2. Zasady informowania o zgonie. 3. Zasady przekazywania i transportu zwłok osób zmarłych do Prosektorium. 	
3. Zakres:	Procedura obejmuje swoim zakresem wszystkie komórki organizacyjne Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. św. Rafała w Czerwonej Górze, w których udzielane są świadczenia zdrowotne i ma zastosowanie w każdym przypadku zgonu pacjenta.	
4. Uprawnienia i odpowiedzialność:	<p>Dyrektor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nadzór nad realizacją Procedury w Szpitalu. <p>Kierownik komórki organizacyjnej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nadzór nad realizacją Procedury w podległej komórce organizacyjnej. 2. Organizowanie i przeprowadzanie szkoleń z zakresu prawidłowego postępowania w przypadku śmierci pacjenta. 3. Zatwierdzanie wniosków o zwolnienie z sekcji zwłok. <p>Lekarz prowadzący/dyżurny:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przeprowadzenie oględzin i stwierdzenie zgonu pacjenta. 2. Udokumentowanie zgonu w obowiązującej dokumentacji medycznej. 3. Wystawienie karty zgonu. 4. Informowanie o zgonie właściwych organów, w przypadkach tego wymagających. 5. Powiadomienie o zgonie osoby wskazanej w historii choroby jako upoważnionej do uzyskiwania informacji nt. stanu zdrowia pacjenta. <p>Sekretarka medyczna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Informowanie o zgonie właściwych organów, w przypadkach tego wymagających. 2. Uzyskanie za pośrednictwem Urzędu Gminy właściwego dla miejsca zamieszkania pacjenta lub Policji kontaktu z rodziną/osobą upoważnioną do uzyskiwania informacji nt. stanu zdrowia pacjenta, w przypadkach braku danych kontaktowych w historii choroby. <p>Pielęgniarka dyżurna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie toalety pośmiertnej. 2. Oznaczenie zwłok. 3. Dokonanie spisu i zabezpieczenie przedmiotów należących do zmarłego. 4. Przekazanie informacji o zgonie do prosektorium. 5. Wydanie zwłok osobom uprawnionym za potwierdzeniem. 6. Udokumentowanie zgonu w obowiązującej dokumentacji medycznej. <p>Pielęgniarka Epidemiologiczna:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nadzór nad realizacją Procedury w zakresie bezpieczeństwa epidemiologicznego. 	
5. Informacje ogólne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wszystkie czynności wykonywane przez personel medyczny przy zwłokach pacjenta odbywają się z zachowaniem powagi i poszanowania godności należnej osobie zmarłej. 2. Zasady postępowania w przypadku zgonu na choroby zakaźne określa Regulamin wewnętrzny 	

	PROCEDURA	Nr: PO-08
	<i>Postępowanie w przypadku zgonu pacjenta</i>	wydanie 2 z dnia 04.08.2017
		Strona/Stron 3/5
	nr D-02/PO-08 „Postępowanie w razie śmierci pacjenta w Szpitalu”.	
	3. Tryb kierowania zwłok osoby zmarłej na sekcję zwłok określa dokument nr D-03/PO-08 „Sekcja zwłok”.	
	4. Zasady zabezpieczania ubrania i przedmiotów wartościowych należących do pacjenta określa Procedura nr PO-06 „Zabezpieczenie ubrania i przedmiotów wartościowych należących do pacjenta”.	
	5. Zasady orzekania o śmierci osobniczej określa dokument nr DO-01/PO-08 „Zasady orzekania o śmierci osobniczej”.	
6.	Stwierdzenie zgonu pacjenta:	
	1. W razie śmierci pacjenta w Szpitalu zgon stwierdza Lekarz prowadzący/dyżurny Oddziału, w którym leczony był pacjent.	
	2. W razie nieobecności Lekarza, którym mowa w pkt 1, personel medyczny, tj.:	
	a) Pielęgniarka dyżurna - w przypadku zgonu w Oddziale,	
	b) Lekarz anestezjolog - w przypadku zgonu w Bloku Operacyjnym,	
	c) osoba przeprowadzająca badanie - w przypadku zgonu w pracowni diagnostycznej, niezwłocznie powiadamia o śmierci pacjenta Lekarza prowadzącego lub w przypadku jego nieobecności Lekarza dyżurnego, który po dokonaniu oględzin stwierdza zgon.	
	3. W razie śmierci pacjenta w Izbie Przyjęć zgon stwierdza Kierownik Izby Przyjęć lub Lekarz dyżurny Izby Przyjęć obecny przy zgonie.	
	4. W przypadku śmierci pacjenta w Poradni mieszczącej się przy Szpitalu, zgon stwierdza Lekarz aktualnie udzielający porad w danej Poradni.	
	5. W przypadku śmierci pacjenta w Wojewódzkiej Przychodni Specjalistycznej Szpitala w Czerwonej Górze, zgon stwierdza Kierownik Przychodni, a w przypadku jego nieobecności Lekarz aktualnie udzielający porad.	
	6. W przypadku zgonu, który był następstwem wypadku, przestępstwa, ciało zmarłego pozostaje w stanie nienaruszonym do dyspozycji Prokuratora.	
	7. W każdym przypadku stwierdzenie zgonu z podaniem przyczyny, daty i godziny jest udokumentowane w indywidualnej dokumentacji medycznej pacjenta.	
7.	Wystawianie i wydawanie karty zgonu:	
	1. Kartę zgonu - <i>form. nr 4/PO-08 Karta zgonu</i> wystawia Lekarz stwierdzający zgon.	
	2. Karta zgonu powinna być wystawiona niezwłocznie po stwierdzeniu zgonu.	
	3. Karta zgonu wydawana jest osobie uprawnionej do pochowania zwłok.	
	4. Prawo pochowania zwłok ludzkich ma najbliższa pozostała rodzina osoby zmarłej, a mianowicie:	
	a) pozostały małżonek (ka),	
	b) zstępni pacjenta,	
	c) wstępni pacjenta,	
	d) krewni w linii bocznej do 4 stopnia pokrewieństwa,	
	e) powinowaci w linii prostej do 1 stopnia,	
	f) prawo pochowania zwłok przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują.	
	5. W przypadku, gdy zgodnie z obowiązującymi przepisami ma być przeprowadzona sekcja zwłok, stwierdzenie przyczyny zgonu i wystawienie karty zgonu następuje po przeprowadzeniu sekcji. W takim przypadku Lekarz, przed wystawieniem karty zgonu jest zobowiązany do zapoznania się z wynikami sekcji.	
	6. W przypadku braku sekcji Karta zgonu jest wypisywana od razu.	
	7. W przypadku sekcji zleconej przez Prokuratora, kartę zgonu wystawia Lekarz przeprowadzający sekcję.	
8.	Informowanie o zgonie:	
	1. Lekarz prowadzący w przypadku jego nieobecności Lekarz dyżurny, niezwłocznie powiadamia o zgonie osobę wskazaną i upoważnioną przez pacjenta za życia do udzielania informacji nt. stanu zdrowia. Przekazywana informacja powinna zawierać: datę i godzinę zgonu oraz miejsce przechowywania zwłok.	
	2. Fakt przekazania informacji jest odnotowywany w <i>Karcie wypełnianej w przypadku zgonu pacjenta</i> –	

	PROCEDURA	Nr: PO-08
	<i>Postępowanie w przypadku zgonu pacjenta</i>	wydanie 2 z dnia 04.08.2017
		Strona/Stron 4/5

form. nr 2/PO-08.

3. Zabrania się przekazywania informacji o zgonie pacjenta osobom postronnym w tym mediom, pracownikom zakładów pogrzebowych oraz osobom innym niż wskazane przez pacjenta.
4. Jeżeli istnieje podejrzenie niejasnych okoliczności zgonu, udziału osób trzecich lub zgon jest następstwem wypadku, uszkodzeń urazowych, zatrucia, uduszenia mechanicznego, działania wysokich temperatur, elektryczności lub sztucznego poronienia, wówczas Lekarz dyżurny powiadamia Prokuraturę, co odnotowuje w historii choroby pacjenta.
5. Jeżeli Lekarz przy dokonywaniu oględzin powźmie pewność lub uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu była choroba zakaźna, podlegająca obowiązkowi zgłoszenia powinien zawiadomić o tym natychmiast właściwego Inspektora Sanitarnego.
6. W przypadku braku kontaktu z rodziną/osobą upoważnioną do uzyskiwania informacji nt. stanu zdrowia pacjenta, Sekretarka Medyczna informuje Urząd Gminy właściwy dla miejsca zamieszkania pacjenta lub Policję o konieczności wezwania rodziny/osoby upoważnionej do uzyskiwania informacji nt. stanu zdrowia pacjenta do przybycia do Szpitala i osobistego skontaktowania się z Lekarzem prowadzącym lub Kierownikiem Oddziału.
7. W przypadku kiedy wezwana rodzina/osoba upoważniona do uzyskiwania informacji nt. stanu zdrowia pacjenta, telefonuje do Szpitala, niedozwolone jest telefoniczne przekazanie informacji o zgonie, należy wezwać osobę do osobistego kontaktu z Lekarzem prowadzącym lub Kierownikiem Oddziału.

9. Tryb postępowania w przypadku zgonu:

1. Po stwierdzeniu zgonu pacjenta Pielęgniarka dyżurna w asyście innego pracownika:
  - a) wykonuje toaletę pośmiertną: rozbiera zmarłego, zdejmuje biżuterię, zakłada protezy, usuwa cewniki, dreny, opatrunki, obmywa ciało osoby zmarłej, miejsca przerwania ciągłości tkanek zabezpiecza opatrunkiem, zamyka powieki, podwiązuje żuchwę opaską, zabezpiecza kończyny górne i dolne (odpowiednio układa je i związuje),
  - b) w przypadku zgonu z powodu choroby zakaźnej, np. z powodu gruźlicy w okresie prątkowania lub z podejrzeniem o prątkowanie do obmywania zwłok należy użyć środka do dezynfekcji skóry,
  - c) zakłada na przegub dłoni albo stopy osoby zmarłej opaskę identyfikacyjną, która zawiera: imię i nazwisko osoby zmarłej, numer PESEL, a w przypadku jego braku, serię i numer dokumentu stwierdzającego tożsamość, datę i godzinę zgonu,
  - d) przekłada ciało osoby zmarłej na specjalnie do tego celu przeznaczony zakrywany wózek, zabezpiecza zwłoki prześcieradłem jednorazowym i przewozi je do wyznaczonego w Oddziale pomieszczenia przeznaczonego do czasowego przechowywania zwłok,
  - e) wypełnia *Kartę skierowania zwłok do chłodni - form. nr 1/PO-08*; Karta zawiera dane: imię i nazwisko osoby zmarłej, numer PESEL, a w przypadku jego braku, serię i numer dokumentu stwierdzającego tożsamość, datę i godzinę zgonu, godzinę skierowanie zwłok osoby zmarłej do chłodni, imię, nazwisko i podpis pielęgniarki sporządzającej kartę, godzinę przyjęcia zwłok osoby zmarłej do chłodni, imię, nazwisko i podpis osoby przyjmującej zwłoki osoby zmarłej do chłodni,
  - f) na *formularzu nr 2/PO-08 Karta wypełniana w przypadku zgonu pacjenta* dokonuje spisu przedmiotów i dokumentów należących do osoby zmarłej, umieszcza rzeczy w worku foliowym, odpowiednio go oznacza i zabezpiecza,
  - g) informuje Prosektorium/podmiot zewnętrzny świadczący usługi w tym zakresie o konieczności odebrania zwłok z Oddziału; przekazanie informacji dokumentuje na *formularzu nr 2/PO-08 Karta wypełniana w przypadku zgonu pacjenta*,
  - h) w książce raportów pielęgniarskich oraz prowadzonej indywidualnej dokumentacji pacjenta odnotowuje datę, godzinę oraz okoliczności w jakich nastąpiła śmierć pacjenta.
2. W przypadku braku możliwości ustalenia tożsamości osoby zmarłej, w karcie skierowania zwłok do chłodni oraz na opasce identyfikacyjnej dokonuje się oznaczenia NN z podaniem przyczyny i okoliczności uniemożliwiających ustalenie tożsamości.
3. Zwłoki osoby zmarłej przewożone są do Prosektorium nie wcześniej niż po upływie **2 godzin** od czasu zgonu wskazanego w dokumentacji medycznej.
4. Odbiór zwłok z Oddziału jest potwierdzony przez pracownika Prosektorium/podmiotu zewnętrznego świadczącego usługi w tym zakresie na *formularzu nr 2/PO-08 Karta wypełniana w przypadku zgonu pacjenta*.

	PROCEDURA	Nr: PO-08
	<i>Postępowanie w przypadku zgonu pacjenta</i>	wydanie 2 z dnia 04.08.2017
		Strona/Stron 5/5
	<p>5. Transport powinien odbywać się w odpowiednich warunkach z zachowaniem godności należnej osobie zmarłej i być przeprowadzony w taki sposób, aby nie zwracał uwagi innych pacjentów.</p> <p>6. Przyjęcie zwłok osoby zmarłej do Prosektorium jest potwierdzane przez pracownika Prosektorium/podmiotu zewnętrznego świadczącego usługi w tym zakresie na formularzu nr 1/PO-08 „Karta skierowania zwłok do chłodni”.</p> <p>7. Rzeczy pozostałe po osobie zmarłej są przekazywane za potwierdzeniem odbioru - form. nr 2/PO-08 Karta wypełniana w przypadku zgonu pacjenta, osobom upoważnionym przez pacjenta za życia:</p> <p>a) w przypadku nie zgłoszenia się osób upoważnionych, rzeczy pozostałe po osobie zmarłej przekazane zostają do Depozytu Szpitala,</p> <p>b) jeżeli w ciągu 6 miesięcy od daty zgonu rzeczy pozostałe po osobie zmarłej nie zostaną odebrane, wdrażane jest postępowanie określone w Procedurze nr PO-06 „Zabezpieczenie ubrania i przedmiotów wartościowych należących do pacjenta”,</p> <p>c) rzeczy pozostałe po zmarłym, którego zwłoki oddano do dyspozycji Prokuratora, nie mogą być wydane przed dokonaniem sekcji, bądź przed otrzymaniem zawiadomienia o zwolnieniu z sekcji zwłok.</p> <p>8. Decyzję o odstąpieniu od sekcji zwłok podejmuje Dyrektor Szpitala lub Lekarz upoważniony przez Dyrektora, na wniosek rodziny zmarłego i akceptacji Kierownika Oddziału - Podanie o zwolnienie z sekcji zwłok – form. nr 3/PO-08.</p> <p>9. Pracownik Prosektorium dokonuje wpisu każdych zwłok w Rejestrze przechowywanych i wydawanych zwłok – formularz nr 5/PO-08.</p>	
10.	Dokumenty związane:	
	<p>1. Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta z dnia 6 listopada 2008r. (Dz. U. 2017 poz. 1318).</p> <p>2. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2016 poz. 1638).</p> <p>3. Ustawa z dnia 5 grudnia 1996r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (DZ. U. 2017 poz. 125).</p> <p>4. Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2017r. poz. 912).</p> <p>5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 kwietnia 2012r. w sprawie sposobu postępowania podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w przypadku śmierci pacjenta (Dz. U. z 2012r. poz. 420).</p> <p>6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (Dz. U. z 2001 r. nr 153, poz. 1783)</p> <p>7. Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 3 sierpnia 1961r. w sprawie stwierdzania zgonu i jego przyczyny (Dz. U. z 1961 r. nr 39, poz. 202).</p>	
12.	Formularze:	
	<p><i>Formularz nr 1/PO-08 wersja 3 Karta skierowania zwłok do chłodni</i></p> <p><i>Formularz nr 2/PO-08wersja 3 Karta wypełniana w przypadku zgonu pacjenta</i></p> <p><i>Formularz nr 3/PO-08wersja 2 Podanie o zwolnienie z sekcji zwłok</i></p> <p><i>Formularz nr 4/PO-08 wersja 2 Karta zgonu</i></p> <p><i>Formularz nr 5/PO-08 wersja 2 Rejestr przechowywanych i wydawanych zwłok</i></p>	